

PGS.TS LƯU TRANG, TS. NGUYỄN DUY PHƯƠNG,
TS. TRƯƠNG ANH THUẬN

SÁCH CHUYÊN KHẢO

**TỔ CHỨC PHÒNG THỦ VÀ THỰC THI
CHỦ QUYỀN BIỂN ĐẢO
ĐÀNG TRONG
DƯỚI THỜI CÁC CHÚA NGUYỄN**

NHÀ XUẤT BẢN ĐÀ NẴNG

**PGS.TS LƯU TRANG, TS. NGUYỄN DUY PHƯƠNG,
TS. TRƯƠNG ANH THUẬN**

SÁCH CHUYÊN KHẢO

TỔ CHỨC PHÒNG THỦ VÀ THỰC THI CHỦ QUYỀN BIỂN ĐẢO ĐÀNG TRONG DƯỚI THỜI CÁC CHÚA NGUYỄN

NHÀ XUẤT BẢN ĐÀ NẴNG

MỤC LỤC

DẪN LUẬN	1
Chương 1: BỐI CẢNH LỊCH SỬ CỦA CÔNG CUỘC PHÒNG THỦ VÀ THỰC THI CHỦ QUYỀN BIỂN ĐẢO ĐÀNG TRONG THỜI CHÚA NGUYỄN (1558-1777)	12
1.1. Tổng quan biển đảo Đàng Trong thời chúa Nguyễn	12
1.2. Bối cảnh lịch sử	19
1.3. Nhận thức của chúa Nguyễn về giá trị của biển đảo Đàng Trong	32
Chương 2: TỔ CHỨC PHÒNG THỦ BIỂN ĐẢO ĐÀNG TRONG THỜI CHÚA NGUYỄN (1558-1777)	36
2.1. Xây dựng hệ thống công trình phòng thủ biển, đảo	36
2.2. Chú trọng xây dựng và phát triển lực lượng thủy quân	56
2.2.1. Điều kiện, tiền đề và chính sách phát triển thủy quân của các chúa Nguyễn	56
2.2.2. Tổ chức thủy quân thời chúa Nguyễn	62
2.2.3. Phép tuyển binh và quân chế thủy quân Đàng Trong	66
2.2.4. Trang bị vũ khí và thuyền chiến của thủy quân chúa Nguyễn	73
Chương 3: HOẠT ĐỘNG THỰC THI CHỦ QUYỀN BIỂN ĐẢO ĐÀNG TRONG THỜI CHÚA NGUYỄN (1558-1777)	84
3.1. Hoạt động thông tin liên lạc, tuần tra, kiểm soát trên biển	84
3.2. Hoạt động cứu hộ, cứu nạn	92
3.3. Kiểm soát thương mại biển	94
3.4. Diệt trừ cướp biển và chống ngoại xâm	104
KẾT LUẬN	117
TÀI LIỆU THAM KHẢO	120
PHỤ LỤC	124

DẪN NHẬP

Trong thời kì hội nhập quốc tế hiện nay, vai trò của biển đối với chiến lược phát triển của mỗi quốc gia, dân tộc luôn được chính phủ các nước quan tâm hàng đầu. Việt Nam là một “*quốc gia biển*” với đường bờ biển dài 3260 km trải dài từ Bắc xuống Nam, đứng thứ 27 trong số 157 quốc gia ven biển, quốc đảo và vùng lãnh thổ trên thế giới. Trong lịch sử hàng ngàn năm dựng nước và giữ nước của dân tộc, biển đảo luôn gắn với quá trình xây dựng và phát triển của đất nước và con người Việt Nam. Tuy nhiên, từ năm 1956 và đặc biệt sau khi đất nước hòa bình, thống nhất năm 1975, một phần lãnh thổ của Tổ quốc trên biển vẫn chưa trở về với đất Mẹ. Quần đảo Hoàng Sa và một bộ phận của quần đảo Trường Sa bị chiếm giữ, lợi ích quốc gia trên biển của chúng ta đang đứng trước nhiều khó khăn, thách thức.

Những năm gần đây, các nhà nghiên cứu lịch sử, Bộ Ngoại giao Việt Nam và nhân dân trong và ngoài nước đã đưa ra nhiều bằng chứng lịch sử, sử liệu chứng minh vấn đề chủ quyền của Việt Nam đối với biển, đảo của mình, các công trình nghiên cứu tuy rất đa dạng, phong phú nhưng vẫn chưa đáp ứng được nhu cầu cấp thiết trong việc khẳng định chủ quyền biển, đảo của nước ta.

Đối với dân tộc Việt Nam, các chúa Nguyễn không chỉ có công mở mang bờ cõi về phương Nam mà còn là chính quyền phong kiến đầu tiên đã phát hiện, khai thác, xác lập và thực thi chủ quyền đối với biển đảo ở khu vực Đàng Trong (thuộc Biển Đông ngày nay) - đặt nền móng quan trọng cho việc xác lập chủ quyền biển đảo Việt Nam. Cùng với đó, các chúa Nguyễn cũng đã sớm quan tâm đến việc tổ chức phòng thủ, bảo vệ biển đảo trước các thế lực phong kiến láng giềng thông qua các chính sách nhất quán, biện pháp mềm dẻo và cương quyết, nhờ đó mà đến đầu thế kỉ XVIII, lãnh thổ Việt Nam đã mở rộng đến tận Hà Tiên và mũi Cà Mau, bao gồm cả các hải đảo ngoài Biển Đông và vịnh Thái Lan. Tuy nhiên, sự nghiệp này của các chúa Nguyễn đến nay vẫn còn

mang nhiều bí ẩn lịch sử, do đó, gây nên những ý kiến không thống nhất, thậm chí là trái ngược nhau.

Trong khi đó, với những lợi thế về địa chính trị và địa kinh tế, Biển Đông hiện đang trở thành nơi quy tụ lợi ích của nhiều quốc gia tại khu vực châu Á - Thái Bình Dương. Xuất phát từ những vấn đề có ý nghĩa chủ chốt như chủ quyền quốc gia, lợi ích chiến lược và các tiềm năng về năng lượng... nhiều quốc gia trong khu vực đã đưa ra các yêu sách chủ quyền đối với các vùng biển đảo tại đây. Điều đó khiến cho chủ quyền của nước ta đối với các đảo và vùng biển thuộc Biển Đông càng bị đe dọa nghiêm trọng.

Vì vậy, nghiên cứu *tổ chức phòng thủ và thực thi chủ quyền biển đảo Đảng Trong dưới thời các chúa Nguyễn* trở nên hết sức cấp thiết, vì nó sẽ góp phần cung cấp những bằng chứng xác thực khẳng định chủ quyền biển đảo của Việt Nam, cũng như sẽ giúp Đảng và Nhà nước ta có được những bài học kinh nghiệm quý báu trong việc đề ra các chiến lược và biện pháp đúng đắn để bảo vệ, củng cố chủ quyền lãnh thổ hôm nay.

Biển đảo Việt Nam có vị trí quan trọng trong lịch sử dân tộc, nhất là vùng biển đảo Đảng Trong thời chúa Nguyễn. Đây là thời điểm nước ta bắt đầu tiếp cận với nền hàng hải, quân sự và thương mại các nước phương Tây. Do vậy, vấn đề tổ chức phòng thủ và thực thi chủ quyền biển đảo Đảng Trong đã sớm được các học giả quan tâm nghiên cứu. Vào giữa thập niên 70 của thế kỷ XX, Tập san Sử - Địa (số 29, Sài Gòn, 1975) đã xuất bản số Đặc khảo về Hoàng Sa và Trường Sa với nhiều bài nghiên cứu khẳng định và thực thi chủ quyền của Việt Nam trên hai vùng quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa. Bài viết của Hoàng Xuân Hãn về Quần đảo Hoàng Sa (1975), của Lãng Hồ về Hoàng Sa và Trường Sa, lãnh thổ Việt Nam (1975) đăng trên Tập san Sử - Địa số 29 cùng một số bài viết của các tác giả khác là những trang viết giá trị cung cấp nhiều tư liệu và luận cứ khoa học khẳng định Hoàng Sa, Trường Sa được người Việt xác lập chủ quyền từ nhiều thế kỷ trước.

Kể từ sau ngày đất nước hoàn toàn thống nhất (1975) cho đến nay đã có rất nhiều công trình nghiên cứu liên quan đến việc xác lập, thực thi chủ quyền và bảo vệ biển đảo Việt Nam với nhiều cấp độ và từ nhiều cách tiếp cận khác nhau đã được công bố. Năm 1979, tác phẩm *Hoàng Sa - quần đảo Việt Nam* của Văn Trọng được xuất bản. Năm 1981, NXB Sự thật cho ra mắt cuốn *Quần đảo Hoàng Sa và quần đảo Trường Sa, bộ phận lãnh thổ Việt Nam*. Năm 1982, Bộ Ngoại giao Việt Nam ấn hành cuốn *Quần đảo Hoàng Sa và quần đảo Trường Sa: Lãnh thổ Việt Nam*. Trong các tác phẩm này, việc xác lập và thực thi chủ quyền ở quần đảo Hoàng Sa thời chúa Nguyễn cũng được đề cập đến với một số sự kiện chính.

Năm 1983, các tác giả Nguyễn Việt, Vũ Minh Giang, Nguyễn Mạnh Hùng có tác phẩm *Quân thủy trong lịch sử chống ngoại xâm* với rất nhiều đóng góp về lĩnh vực thủy quân trong lịch sử dân tộc, trong đó có đề cập đến Thủy quân thời chúa Nguyễn.

Năm 1995, Lưu Văn Lợi xuất bản công trình *Cuộc tranh chấp Việt Trung về hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa* (NXB Công an Nhân dân). Điểm nổi bật của các công trình này là công bố những tài liệu về Hoàng Sa, và phân tích tính pháp lý về chủ quyền của Việt Nam trên hai quần đảo Hoàng Sa - Trường Sa.

Năm 1995, đề tài nghiên cứu khoa học cấp Quốc gia mã số BDHD 01 về lịch sử chủ quyền của Việt Nam ở hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa do Nguyễn Quang Ngọc làm chủ nhiệm được thực hiện thành công với nhiều đóng góp trong tiến trình nghiên cứu về Hoàng Sa, Trường Sa đặc biệt ở góc độ bản đồ, tài liệu thư tịch cổ trong nước và tư liệu phương Tây. Kết quả nghiên cứu của đề tài đã được xuất bản năm 2002. Trong công trình này, tác giả dành riêng một mục khoảng 5 trang trình bày việc xác lập chủ quyền của Việt Nam ở Hoàng Sa, Trường Sa thời chúa Nguyễn với nhiều tư liệu rất có giá trị. Ngoài ra, tác giả Nguyễn Quang Ngọc còn có nhiều bài viết đăng tải trên các tạp chí khoa học như: *Bảo vệ chủ quyền trên biển Đông - Một hoạt động nổi bật của vương triều Tây Sơn* (1999), *Vua Lý Anh Tông chiến lược*

biển và hành dinh trại Yên Hưng (2011) hay Đội Hoàng Sa: Cách thức thực thi chủ quyền độc đảo của Việt Nam trên các vùng quần đảo giữa Biển Đông trong các thế kỷ XVII, XVIII và đầu XIX (2012)...

Năm 2002, trường Đại học Sư phạm thành phố Hồ Chí Minh đã tổ chức hội thảo *Nam Bộ và Nam Trung Bộ - Những vấn đề lịch sử thế kỷ XVII-XIX*, trong đó chủ đề xác lập chủ quyền biên đảo Đảng Trong thời chúa Nguyễn và các vấn đề liên quan đã bước đầu được tìm hiểu ở nhiều khía cạnh khác nhau.

Năm 2003, luận án tiến sĩ *Quá trình xác lập chủ quyền Việt Nam tại quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa* của Nguyễn Nhã được bảo vệ tại Thành phố Hồ Chí Minh, nhưng đến 10 năm sau luận án này mới xuất bản thành sách, tựa là *Những bằng chứng về chủ quyền của Việt Nam đối với hai quần đảo Hoàng Sa, Trường Sa*¹. Tác giả công trình này cũng đã công bố nhiều tư liệu của Việt Nam và phương Tây liên quan đến Hoàng Sa - Trường Sa và khẳng định chủ quyền của Việt Nam đối với hai quần đảo này. Năm năm sau, Nguyễn Nhã cùng các đồng sự Nguyễn Đình Đầu, Lê Minh Nghĩa, Từ Đặng Minh Thu, Vũ Quang Việt cho ra đời tác phẩm *Hoàng Sa, Trường Sa là của Việt Nam* tổng hợp các bài viết và tư liệu về chủ quyền của Việt Nam đối với hai quần đảo Hoàng Sa - Trường Sa.

Năm 2008, hội thảo với chủ đề *Chúa Nguyễn và vương triều Nguyễn trong lịch sử Việt Nam từ thế kỷ XVI đến thế kỷ XIX* do Ủy ban nhân dân tỉnh Thanh Hóa, Hội Khoa học Lịch sử Việt Nam tổ chức tại Thanh Hoá đã góp phần làm rõ một số vấn đề lịch sử, văn hóa Đảng Trong cũng như chính sách, vai trò của chúa Nguyễn đối với vùng đất này. Trong đó đáng chú ý có bài viết của tác giả Nguyễn Quang Ngọc “*Nguyễn Phúc Nguyên, vị chúa của những kì công mở cõi*” và tác giả Nguyễn Nhã “*Các chúa Nguyễn và nhà Nguyễn xác lập, thực thi chủ quyền của Việt Nam tại quần đảo*

¹ Nguyễn Nhã (2013), *Những bằng chứng về chủ quyền của Việt Nam đối với hai quần đảo Hoàng Sa, Trường Sa*, NXB Giáo dục Việt Nam, Hà Nội.

Hoàng Sa và Trường Sa từ đầu thế kỉ XVII đến khi thực dân Pháp xâm lược và đô hộ Việt Nam” đã cung cấp một số thông tin quan trọng về Đội Hoàng Sa cũng như vai trò của chúa Nguyễn Phúc Nguyên trong việc thành lập và tổ chức hoạt động của đội quân này, qua đó cũng góp phần làm rõ thêm quá trình khai chiếm, xác lập, thực thi chủ quyền trên các vùng quần đảo giữa biển Đông thời chúa Nguyễn.

Đề tài khoa học cấp thành phố *Font tư liệu về chủ quyền của Việt Nam với huyện đảo Hoàng Sa, thành phố Đà Nẵng* do Trần Đức Anh Sơn làm chủ nhiệm (2011) đã hệ thống các tư liệu thành văn, tư liệu cổ, bản đồ... các công trình, bài viết trong và ngoài nước liên quan đến Hoàng Sa và biển đảo Việt Nam. Sau công trình nghiên cứu về Font tư liệu nói trên, Trần Đức Anh Sơn tiếp tục nghiên cứu và công bố nhiều bài viết về chủ quyền của Việt Nam trên quần đảo Hoàng Sa trong đó đáng chú ý là những bài viết liên quan đến những bản đồ cổ.

Vào giữa tháng 6 năm 2011, đề tài *Quá trình khai phá và xác lập chủ quyền Việt Nam trên vùng đất Nam Bộ* thuộc Đề án khoa học xã hội *Quá trình hình thành và phát triển vùng đất Nam Bộ* do GS.TS. Nguyễn Quang Ngọc làm chủ nhiệm, được nghiệm thu đã cung cấp nhiều thông tin tư liệu và nhận thức mới có giá trị, nhất là ở phần I của đề tài: *Khai phá đất đai, xác lập và bảo vệ chủ quyền Đàng Trong từ đầu thế kỷ XVII đến cuối thế kỷ XVIII*. Trong phần này, một số vấn đề liên quan đến việc xác lập và bảo vệ chủ quyền Đàng Trong trong các thế kỉ XVII-XVIII đã bước đầu được tìm hiểu, tuy nhiên, phần thực thi chủ quyền, công cuộc phòng thủ bảo vệ vùng biển đảo chưa được tác giả quan tâm làm rõ.

Từ năm 2012, vấn đề chủ quyền lãnh hải trên Biển Đông nổi lên, việc nghiên cứu và công bố về chủ đề biển đảo có nhiều thuận lợi nên đã cho ra mắt bạn đọc được nhiều công trình có giá trị như: *Dấu ấn Việt Nam trên Biển Đông* của TS. Trần Công Trục².

² Trần Công Trục (2012), *Dấu ấn Việt Nam trên Biển Đông*, NXB Thông tin và Truyền thông, Hà Nội.

Tác giả dành 10 trang (89-99) của mục 3, thuộc Chương 3, viết về *Quá trình xác lập và thực thi chủ quyền tại quần đảo Hoàng Sa và quần đảo Trường Sa của nhà nước Việt Nam thời Nguyễn*.

Tháng 05 năm 2014, Viện nghiên cứu Hán Nôm xuất bản sách *Một số tư liệu Hán Nôm về chủ quyền của Việt Nam đối với hai quần đảo Hoàng Sa, Trường Sa và các vùng biển của Việt Nam ở Biển Đông*. Đây là cuốn sách công bố nhiều tư liệu Hán Nôm gồm các sách địa chí, bản đồ cổ, văn bản hành chính, sách chính sử nhà Nguyễn.... có ghi chép về Hoàng Sa, Trường Sa và vùng biển Việt Nam trong lịch sử. Cũng vào thời gian này, Nhà xuất bản Văn hóa - Văn nghệ TP. Hồ Chí Minh xuất bản cuốn *Đội Hoàng Sa trong lịch sử xác lập và bảo vệ chủ quyền biển đảo Việt Nam* của tác giả Trần Nam Tiến, trong đó có Chương 2: *Tổ chức và hoạt động của đội Hoàng Sa từ thế kỷ XVII đến giữa thế kỷ XIX* là đáng chú ý.

Tháng 09 năm 2014, Nhà xuất bản Văn hóa - Văn nghệ TP. Hồ Chí Minh xuất bản cuốn sách *Tư liệu về chủ quyền của Việt Nam đối với quần đảo Hoàng Sa* do Trần Đức Anh Sơn chủ biên³. Trong sách này có Chương 01 ở Phần II tựa là *Thư tịch cổ Việt Nam chứng minh chủ quyền của Việt Nam đối với quần đảo Hoàng Sa* và Phụ lục 02 công bố nhiều tư liệu liên quan đến lịch sử xác lập chủ quyền đối với quần đảo Hoàng Sa vào thời Nguyễn. Cũng vào cuối năm 2014, tác giả Phạm Hoàng Quân ra mắt *Hoàng Sa, Trường Sa - Nghiên cứu từ sử liệu Trung Quốc* với nhiều tư liệu có giá trị.

Cuối năm 2015, tác giả Trương Minh Dục ra mắt cuốn *Chủ quyền quốc gia Việt Nam tại hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa qua tư liệu Việt Nam và nước ngoài*⁴. Sách có hai chương liên quan là Chủ quyền Việt Nam tại hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa qua tư liệu Việt Nam (từ thời Hậu Lê thế kỷ XV đến

³ Trần Đức Anh Sơn (2014), *Tư liệu về chủ quyền của Việt Nam đối với quần đảo Hoàng Sa* NXB Văn hóa - Văn nghệ, TP. Hồ Chí Minh.

⁴ Trương Minh Dục (2015), *Chủ quyền quốc gia Việt Nam tại hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa qua tư liệu Việt Nam và nước ngoài*, NXB Thông tin và Truyền thông, Hà Nội.

năm 1975) và Tư liệu nước ngoài trực tiếp và gián tiếp khẳng định chủ quyền Việt Nam tại hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa là có liên quan.

Năm 2017, Nhà xuất bản Tri thức đã cho xuất bản tác phẩm *Lịch sử Việt Nam một góc nhìn* do PGS.TS Đỗ Bang làm chủ biên, tập hợp gần 30 bài viết về nhiều lĩnh vực khác nhau, trong đó đáng chú ý có bài viết của Đỗ Quỳnh Nga với nhan đề *Công cuộc khai thác và bảo vệ vùng biển Đông Trong dưới thời chúa Nguyễn*.

Về bài công bố trên các tạp chí, tạp chí *Nghiên cứu và phát triển* dành nhiều số có chuyên mục biển đảo trong đó có hai số chuyên đề về biển, đảo Việt Nam: số 4 (75) 2009 có một số bài viết có liên quan và số 3 (101) 2013 cung cấp cho độc giả hàng trăm tấm ảnh chụp từ vệ tinh của quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa. Tạp chí *Huế Xưa & Nay* có ba số: 114 (11-12) 2012, 117 (5-6) 2013 và 122 (5-6) 2014 cũng dành một số bài cho chủ đề biển đảo.

Trên các tạp chí *Xưa và Nay*, *Nghiên cứu Lịch sử*, *Lịch sử Quân sự*... trong những năm gần đây cũng có một số bài viết về chủ đề biển đảo của các tác giả Nguyễn Quang Ngọc, Nguyễn Đình Đầu, Nguyễn Nhã, Trần Công Trục, Đỗ Bang, Nguyễn Quang Trung Tiến, Lưu Trang, Lê Tiến Công... Liên quan trực tiếp đến đề tài có các bài viết “*Công cuộc khai thác và bảo vệ vùng biển Đông Trong dưới thời các chúa Nguyễn*” của Đỗ Quỳnh Nga đăng trên tạp chí *Lịch sử Quân sự*, số 232 (4/2011), “*Quá trình xác lập và bảo vệ chủ quyền vùng biển Tây Nam bộ thời chúa Nguyễn và vương triều Nguyễn (thế kỉ XVII-XIX)*” của Trần Thị Mai, tạp chí *Phát triển Khoa học và Công nghệ* (số 1, 2013). Cả hai bài viết này đều trình bày quá trình xác lập và thực thi chủ quyền biển đảo Đông Trong, tuy nhiên trong khuôn khổ của một bài viết nên các vấn đề chỉ mới mang tính gợi mở với nguồn tư liệu còn nhiều hạn chế.

Trên các tạp chí, tập san chuyên ngành và nhiều báo điện

từ, website một số nhà nghiên cứu đã công bố nhiều bài nghiên cứu, khảo cứu, công bố tư liệu liên quan đến biển, đảo và hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa dưới thời chúa Nguyễn. Các nhà nghiên cứu Nguyễn Hồng Thao, Đinh Kim Phúc đã có nhiều bài viết về nguồn tư liệu thu thập được từ phương Tây, các nhà nghiên cứu Phạm Hoàng Quân, Trương Nhân Tuấn, Hồ Bạch Thảo lại khai thác nhiều tư liệu từ Trung Quốc. Một số tác giả khác như Dương Trung Quốc, Nguyễn Hữu Tâm, Nguyễn Quang Ngọc, Gia Minh... cũng có nhiều bài viết khảo cứu về biển đảo, Hoàng Sa và Trường Sa của Việt Nam nhìn từ nhiều góc độ khác nhau.

Bên cạnh nhiều công trình nghiên cứu về biển đảo nói chung, Hoàng Sa, Trường Sa nói riêng, còn có một số luận án, luận văn nghiên cứu về công tác phòng thủ và hoạt động bảo vệ biển đảo của các chính quyền phong kiến, trong đó tiêu biểu như Luận án của Lưu Trang với đề tài *Phố cảng Đà Nẵng từ năm 1802 đến năm 1860*, Luận án *Tổ chức phòng thủ và hoạt động bảo vệ vùng biển miền Trung dưới triều Nguyễn, thời kì 1802-1885* của Lê Tiến Công (2015). Về tổ chức lực lượng phòng thủ vùng biển có Luận án *Thủy quân thời Nguyễn* của Bùi Gia Khánh (2015)... Tuy không chọn giai đoạn chúa Nguyễn làm khung thời gian để nghiên cứu nhưng các luận án này đều dành một dung lượng đáng kể để khái quát vấn đề ở các giai đoạn lịch sử trước đó, nhất là giai đoạn chúa Nguyễn.

Nhìn chung từ 1975 đến nay, các nghiên cứu trong nước về lịch sử quân sự nói chung, và công tác bảo vệ chủ quyền biển đảo nói riêng được quan tâm khá nhiều với nhiều thành tựu quan trọng, góp phần nhận diện về những nỗ lực xây dựng và bảo vệ đất nước của các chính quyền phong kiến Việt Nam, nhất là thời chúa Nguyễn. Mặc dù vấn đề tổ chức phòng thủ và thực thi chủ quyền biển đảo Đàng Trong dưới thời chúa Nguyễn cũng đã được một số công trình đề cập đến nhưng chỉ mang tính giới thiệu sơ lược, tập trung ở vấn đề xác lập chủ quyền của Hoàng Sa, Trường Sa

chứ chưa có những công trình nghiên cứu chuyên sâu, vấn đề tổ chức phòng thủ ở vùng biển này vẫn còn bỏ ngỏ và nhất là cho đến nay vẫn chưa công trình nào chọn vấn đề này làm đối tượng nghiên cứu chính.

Vùng biển Đàng Trong với nhiều ưu điểm vượt trội về vị trí địa lý, tài nguyên cùng với chính sách cởi mở của các chúa Nguyễn, từ thế kỉ XVI đã tiếp đón nhiều thương nhân và giáo sĩ nước ngoài đến truyền đạo và buôn bán. Do vậy, cũng từ rất sớm các học giả nước ngoài đã có những ghi chép, nghiên cứu có liên quan tới vùng biển Đàng Trong. Các ghi chép, báo cáo, nhật ký của các giáo sĩ, thương nhân, quân nhân của các nước khác đến nước ta trước đây như *Xứ Đàng Trong* của Borri C., *Hải ngoại kỷ sự* của Thích Đại Sán (1695), *Một chuyến du hành đến xứ Nam Hà (1792-1793)* của John Barrow... Nhìn chung, các tài liệu trên đã đề cập tới vùng biển Đàng Trong với nhiều góc độ khác nhau như: địa lí - địa hình, kinh tế, chính trị, xã hội và hoạt động quân sự, ngoại giao...

Trong năm 1992, luận án Tiến sĩ *Contribution à l'histoire de la principauté des Nguyễn au Vietnam méridional (1600-1775)* (Góp phần tìm hiểu lịch sử vương quốc Đàng Trong của các chúa Nguyễn (1600-1775) của Yang Baoyun (Dương Bảo Quân), bảo vệ tại Pháp cũng là một nỗ lực của tác giả với chủ đề lịch sử Đàng Trong trên các phương diện hành chính, kinh tế, quân sự, văn hoá, ngoại giao của triều đình ở Phú Xuân. Tuy nhiên, nội dung chủ yếu của luận án là viết về các hoạt động của triều đình ở Phú Xuân, trong khi đó, những vấn đề biển đảo Đàng Trong không được tác giả quan tâm.

Cũng trong năm 1992, Li Tana bảo vệ Tiến sĩ ở Úc với luận án "*The Inner Region*": *A Social and Economic History of Nguyen Vietnam in seventeenth and eighteenth centuries* (Xứ Đàng Trong: Lịch sử kinh tế-xã hội Việt Nam thế kỷ XVII- XVIII). Công trình này tìm hiểu Đàng Trong trên nhiều phương diện. Vấn đề xác lập, thực thi chủ quyền của các chúa Nguyễn có được đề

cập đến - tuy không nhiều và không phải là nội dung chính của luận án, nhưng đã tạo nên được sự quan tâm, thu hút cho người đọc bởi sự nghiêm túc của công trình và bởi góc nhìn mới lạ, dựa trên những luận cứ khoa học của một nhà nghiên cứu nước ngoài đương đại về một vấn đề khá nhạy cảm của lịch sử Việt Nam.

Năm 1996, GS. Monique Chemillier-Gendreau ngành Công pháp và Khoa học chính trị xuất bản cuốn *La Souveraineté sur les Archipels Paracels et Spratleys* (Chủ quyền trên hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa)⁵, tác giả dành 18 trang trong tiểu mục *Việc khẳng định chủ quyền (thế kỷ XVIII-XIX) để khẳng định chủ quyền của hai quần đảo này là thuộc chính quyền nhà Nguyễn*.

Có thể nói rằng, giai đoạn từ năm 1975 cho đến nay, các công trình nghiên cứu có liên quan đến vấn đề xác lập, thực thi chủ quyền Đảng Trong thời chúa Nguyễn tuy chưa thật sự hoàn chỉnh nhưng đã có ý nghĩa lớn về giá trị khoa học bởi phương pháp nghiên cứu tiên bộ, đáng tin cậy. Đó là những kết quả mà chúng tôi có thể kế thừa trong công trình nghiên cứu của mình. Tuy nhiên, các công trình trên phần lớn dành nhiều sự quan tâm cho vấn đề xác lập, thực thi và bảo vệ chủ quyền trên đất liền, chủ yếu ở khu vực Nam bộ và quần đảo Hoàng Sa, Trường Sa từ thế kỉ XIX trở về sau, còn các vấn đề về tổ chức phòng thủ, thực thi chủ quyền ở vùng biển và các đảo thời chúa Nguyễn chưa được nghiên cứu nhiều, nhiều vấn đề chưa được giải đáp. Có thể khẳng định, cho đến nay chưa có công trình nào chọn vấn đề này làm đối tượng nghiên cứu chính.

Ở công trình này, tác giả đã cập nhật những nguồn tư liệu, kết quả nghiên cứu mới nhất, đồng thời bổ sung các tư liệu Hán Nôm tại Cục Lưu trữ Trung ương liên quan đến Hoàng Sa và

5 Monique Chemillier-Gendreau (1996), *La Souveraineté sur les Archipels Paracels et Spratleys*, NXB Harmattan, Paris. Bản dịch tiếng Anh có tựa là *Sovereignty over the Paracel and spratly Islands*, do NXB Martinus Nijhoff Publishers xuất bản năm 2000. Bản dịch tiếng Việt tựa là *Chủ quyền trên hai quần đảo Hoàng Sa và Trường Sa*, do NXB Chính trị Quốc gia in lần đầu vào năm 1998, tái bản vào năm 2011. Nữ tác giả Monique Chemillier-Gendreau nguyên là Chủ tịch Hội Luật gia dân chủ Pháp, Chủ tịch Hội Luật gia châu Âu.

Trường Sa thời chúa Nguyễn, các văn bản Hán Nôm sưu tầm tại các địa phương, Có thể nói, đóng góp đầu tiên của cuốn sách này thể hiện ở nỗ lực cung cấp tư liệu về việc xác lập chủ quyền biển đảo Đảng Trong một cách có hệ thống, phong phú, đa dạng về loại hình và có giá trị sử liệu cao.

Nhờ có những tư liệu đáng tin cậy, tác giả đã nghiên cứu và làm rõ chiến lược và các biện pháp tổ chức phòng thủ, thực thi chủ quyền đối với vùng biển đảo Đảng Trong của các chúa Nguyễn, từ đó giúp đúc rút những bài học kinh nghiệm lịch sử cho công cuộc bảo vệ chủ quyền lãnh thổ trong bối cảnh hiện nay. Đồng thời, công trình cũng đã góp phần khẳng định chính quyền của các chúa Nguyễn là nhà nước đầu tiên đã phát hiện, khai thác và thực thi chủ quyền đối với biển đảo ở toàn bộ khu vực từ phía Nam Sông Gianh (Quảng Bình) đến mũi Cà Mau, bao gồm cả các hải đảo ngoài Biển Đông và vịnh Thái Lan ngày nay, cung cấp thêm cơ sở lịch sử khách quan cho Đảng, Nhà nước và nhân dân ta trong cuộc đấu tranh bảo vệ chủ quyền biển đảo ngày nay.